

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 2019 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**
за магістерською програмою професійного спрямування
Фінансовий та страховий менеджмент

на тему: **«Розвиток особистого страхування в Україні: проблеми та перспективи»**

Виконавець:

студент ЦЗФН

Керекеша Ольга Владиславівна _____
/підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент

Гончаренко Олена Миколаївна _____
/підпис/

ЗМІСТ

Вступ	
Розділ 1. Теоретичні основи формування особистого страхування	3
1.1. Особисте страхування як сегмент ринку страхових послуг: економічна сутність та структура	5
1.2. Класифікація особистого страхування	10
1.3. Особливості надання страхових послуг з особистого страхування	18
Розділ 2. Методичні та практичні аспекти аналізу особистого страхування в Україні	27
2.1. Методичні підходи до оцінки особистого страхування	27
2.2. Сучасні тенденції розвитку особистого страхування в Україні ...	39
2.3. Механізм надання послуг з особистого страхування та порівняльний аналіз умов страхування (на прикладі СК «Уніка», СК «ПЗУ-Україна» та СК «Провідна»)	60
Розділ 3. Перспективи розвитку особистого страхування в Україні	.70
3.1. Проблеми розвитку особистого страхування в Україні	70
3.2. Рекомендації щодо удосконалення механізму надання страхових послуг з особистого страхування в Україні	73
Висновки	81
Список використаних джерел	85
Додатки	

ВСТУП

Досвід європейських країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про те, що особисте страхування населення є найважливішим елементом соціальної системи держави, яке дозволяє успішно вирішувати багато суспільних проблем, а також задовольняти потреби фізичних осіб в забезпеченні стійких гарантій захисту їх економічних інтересів, збереження добробуту і здоров'я.

Наразі перед страховиками постає багато проблем, які потребують вирішення, але незважаючи на це страховий сектор, як важливий сегмент фінансового ринку, сьогодні є одним із найприбутковіших. Активи страхових компаній збільшуються із кожним роком. Страховики стають одними із найпривабливіших інвесторів серед усіх суб'єктів фінансового ринку, а особисте страхування, є універсальним інструментом для вирішення багатьох соціальних завдань.

Актуальність теми дослідження випливає з того, що особисте страхування в Україні розвивається швидкими темпами, страхові компанії з року в рік нарощують свій капітал, розширюють коло клієнтів, збільшують кількість та якість страхових послуг, а однією з необхідних умов динамічного зростання української економіки є ефективне функціонування механізму страхування.

В умовах стрімкого розвитку економіки страховику стає все важче боротися з конкурентами, які знижують тарифи на страхові послуги, збільшують кількість пілг та витрати на рекламу і піар. Саме тому ми поставили перед собою завдання розглянути основні тенденції та динаміку розвитку вітчизняного страхового ринку, дати характеристику основних страхових послуг з особистого страхування, які він надає, проаналізувати найважливіші проблеми, характерні для нього, знайти шляхи вирішення цих проблем.

Метою кваліфікаційної роботи є огляд та аналіз сучасного стану і перспектив розвитку особистого страхування в Україні, постановка основних

проблем і розробка, на основі проведеного аналізу, пропозицій для їх ефективного вирішення.

Об'єктом дослідження є процеси формування та надання послуг з особистого страхування.

Предметом дослідження є економічні відносини між страховиками і страхувальниками, які виникають в процесі надання страхових послуг з особистого страхування.

Для здійснення поставленої мети кваліфікаційної роботи магістра визначено наступні задачі:

- визначити економічну сутність особистого страхування;
- розглянути класифікацію особистого страхування;
- дослідити механізм надання страхових послуг з особистого страхування;
- проаналізувати умови надання страхових послуг з особистого страхування та конкурентні переваги ПрАТ «СК «Уніка», ПрАТ «СК «ПЗУ-Україна» та ПрАТ «СК «Провідна»;
- розглянути методичку оцінки послуг з особистого страхування;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку ринку особистого страхування в Україні;
- визначити проблеми розвитку особистого страхування в Україні;
- надати рекомендації щодо удосконалення механізму надання страхових послуг з особистого страхування в Україні.

Проводячи дослідження ми спиратимемося на законодавчі та нормативні акти, які регулюють страховий ринок в Україні, на роботи зарубіжних економістів, які працювали над визначенням закономірностей функціонування і розвитку страхового ринку, розробляли варіанти ефективної для розвитку економіки державної політики. Також предметом нашого вивчення буде вітчизняна література українських авторів, які займалися проблемами розвитку особистого страхування в Україні, а також періодичні видання, які дозволяють визначити сучасні тенденції ринку особистого страхування в Україні.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі ми розглянули: сутність, функції та особливості формування та розвитку особистого страхування; класифікацію особистого страхування, особливості надання послуг з особистого страхування. Був зроблений аналіз основних тенденцій функціонування і розвитку ринку особистого страхування України у 2013-2019 рр. та розглянуті страхові послуги і основні фінансові показники діяльності українських страховиків.

Ми також зупинилися на проблемах розвитку особистого страхування в Україні, основних сучасних тенденціях його розвитку; дослідили особливості надання послуг з видів особистого страхування; визначили основні напрямки удосконалення та реформування ринку особистого страхування в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому.

Проведений у кваліфікаційній роботі аналіз сучасного стану та перспектив розвитку особистого страхування дозволяє зробити наступні висновки:

– Особисте страхування можна визначити як галузь страхової діяльності, яка має на меті надання певних послуг як фізичним (окремим громадянам, членам їхніх сімей), так і юридичним особам (наприклад, страхування працівників за рахунок коштів підприємств від нещасних випадків). Ці послуги передбачають страховий захист страхувальників (застрахованих) у разі настання несприятливих подій для їхнього життя і здоров'я.

– Видами особистого страхування в Україні є: страхування життя, медичне страхування, страхування від нещасних випадків. Кожна підгалузь особистого страхування має власні особливості та механізми надання страхових послуг. Крім фінансових особливостей особисте страхування має також суттєві організаційні відзнаки за такими параметрами: визначення страхового інтересу; багатосторонність договору; особливості укладання договорів з обов'язкових видів страхування; підходи з визначення страхової суми.

– У особистому страхуванні об'єктом виступають майнові інтереси, пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю й пенсійним забезпеченням людини. У всіх розвинених країнах особисте страхування виступає чинником соціальної стабільності, джерелом інвестиційних ресурсів для економіки, механізмом зниження витратної частини бюджету на соціальні програми. У особистому страхуванні особливо важливо не просто надати клієнтові гарантію виплати страхової суми, а економічно зацікавити в оформленні страхового документа.

– Особисте страхування також має свою структуру і поділяється на підгалузі. Віднесення до тієї чи іншої підгалузі особистого страхування визначається: по-перше, переліком страхових ризиків, які включаються до обсягу відповідальності страховика і є підставою для здійснення страхових виплат; по-друге, строком дії договору (від цього залежать принципи підходу до розрахунку тарифних ставок як економічної основи проведення страхування).

– Страхові продукти особистого страхування - це специфічні послуги, що пропонуються на страховому ринку. Їх ціна відображається у страховому тарифі і формується на основі конкуренції при порівнянні попиту і пропозиції.

– В країнах з розвинутою економікою і високим рівнем життя обсяг операцій з особистого страхування дорівнює обсягу операцій із загального ризикового страхування, а в ряді країн – навіть перевищує їх. Це викликано тим, що особисте страхування взагалі, а страхування життя зокрема, є дуже важливими формами соціального захисту людини.

– За результатами 2018 р. відзначалися як темпи спаду, так і стабілізації показників страхової діяльності у галузі особистого страхування, у порівнянні до 2017 року динаміка показників свідчила про такі тенденції:

- на 9,7 % збільшилася кількість укладених договорів, при цьому кількість договорів, укладених з фізичними особами, зросла на 8,3%;
- на 13,7% збільшилися обсяги надходжень валових страхових премій, в тому числі зі страхування життя на 34,1%;
- на 22,1% збільшилися валові страхові виплати/відшкодування, в тому числі зі страхування життя на 26,7%;
- на 18,0% збільшився обсяг страхових резервів, в тому числі зі

страхування життя на 11,3%, а технічні резерви – на 21,9%;

– на 10,7% зросли загальні активи, з них активи, визначені законодавством для представлення коштів страхових резервів - на 12,7%.

– Сучасний стан розвитку ринку особистого страхування в Україні свідчить про те, що цей сегмент страхового ринку поступово долає негативні кризові наслідки. За оцінками фахівців, ринок особистого страхування - це найперспективніший сектор страхового ринку в плані розвитку.

У кваліфікаційній роботі нами було проаналізовано механізм надання послуг з особистого страхування на прикладі лідерів страхового ринку України. Встановлено, що ПрАТ «СК «Уніка», ПрАТ «СК «ПЗУ-Україна» та ПрАТ «СК «Провідна» мають високий рівень клієнтоорієнтованості. Завдяки індивідуальному підходу до кожного страхувальника, своєчасності у здійсненні страхових виплат, гарному сервісу, страхові компанії здобули гарну репутацію на страховому ринку та беззаперечну довіру своїх клієнтів. Проте, на нашу думку, у галузі особистого страхування ПрАТ «СК «Уніка», ПрАТ «СК «ПЗУ-Україна» та ПрАТ «СК «Провідна» мають удосконалити деякі складові механізму надання послуг з особистого страхування.

У ході дослідження були виявлені наступні актуальні проблеми розвитку особистого страхування населення:

– незавершена реформа у галузі медичного страхування, державні медичні структури нині не зацікавлені в співробітництві зі страховими компаніями;

– реалізація прийнятого законопроекту України «Про загальнообов’язкове державне медичне страхування» на практиці зводиться до низки проблем: навантаження на державний бюджет та зростання фіскального тиску на внески платників, корупційність процесу, непрозора система ціноутворення на етапі формування референтних цін для дистриб’юторів і т. д.;

– неефективна діяльність законотворців в галузі страхування – страховий ринок України в черговий раз входить в нову фазу без довгострокової стратегії розвитку;

- низький рівень довіри до ринку особистого страхування та страхової культури населення в цілому;
- шахрайство страхувальників, фіктивне перестраховування, недостатнє регулювання страхового посередництва;
- повільні темпи реструктуризації економіки, низький рівень платоспроможності населення, зatoryжна політична криза тощо.

На основі аналізу сучасного стану, проблем та перспектив розвитку особистого страхування, можна зробити висновок, що існує ряд невирішених проблем, для усунення яких ми пропонуємо наступні рекомендації:

- вдосконалення їх правового, ресурсного та організаційного забезпечення надання послуг з особистого страхування;
- підвищення ефективності роботи держструктур та їх співпраця зі страховими компаніями, а також створення об'єднань страховиків з найважливіших проблем страхування;
- вдосконалення діяльності самих страхових компаній та підвищення рівня якості послуг, що вони надають на базі єдиної системи критеріїв;
- створення оптимальної структури співвідношення між обов'язковим і добровільним страхуванням;
- оптимізація процесів захисту прав споживачів, заохочення до придбання страхових послуг та формування страхової культури населення.

Отже, першочерговою метою державної політики розвитку ринку особистого страхування повинно стати перетворення страхування в ефективну складову соціального захисту населення, створення привабливого і доступного для страхувальників ринку страхових послуг, введення в Україні перевірених світовою практикою форм і видів страхування.

Запропоновані заходи з удосконалення механізму функціонування особистого страхування в Україні є актуальними та потребують вирішення на сучасному етапі економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Александрова М.М. Страхування: навч. посібник. - К: ЦУЛ, 2002 - 208 с.
2. Александрова Г. М. Аналіз сучасного стану особистого страхування в Україні [Текст] / Г. М. Александрова, Д. В. Мулеса // Молодий вчений. – 2016. – №3. – С. 8–11.
3. Архипов А.В. Джерела правового регулювання в Україні [Текст] / А.В. Архипов // Наукові записки. – 2015. – №4. – С. 214-219.
4. Аналіз страхового ринку [Електронний ресурс] : Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua>
5. Антонюк А.О. Страхування життя в Україні :проблеми та перспективи розвитку[Текст] / А.О.Антонюк //Реалії сьогодення. – 2015. – №1. – С. 1-4.
6. Ачкасова С.А., Скорик І.В.. Сучасні тенденції розвитку ринку страхових послуг в Україні // Фінанси України. – 2013. – № 9. – С. 76-82.
7. Базилевич В.Д. Страхова справа. 4-те вид. - К: Знання, 2005 - 351с.
8. Базилевич В. Д. Страховий ринок України. - К: Знання, 1998 -148 с.
9. Базилевич В.Д. Страхова справа : навчальний посібник / В.Д. Базилевич, К. Базилевич. – Вид. 3-тє, перер. І доп. – К.: Знання, 2003. – 250 с.
- 10.Базилевич В.Д. Страховий ринок України: [монографія] / В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – С. 371.
- 11.Богомолець О.К. Медичне страхування [Текст] / О.К. Богомолець //Новини України. – 2016. – №1. – С. 1 – 3.
- 12.Внукова Н.М. Адаптація вимог Solvency II до умов функціонування страхового ринку України / Н.М. Внукова,

13. Дудченко Н.В. Новітні тенденції розвитку вітчизняного страхового ринку / Н.В. Дудченко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 3(29). – С. 261-263.
14. Журавка Ф.О. Визначення стратегічних орієнтирів розвитку страхового ринку України на основі SWOT-аналізу / Ф.О. Журавка, О.С. Журавка // Інноваційна економіка. – 2012. – № 5. – С. 245-249.
15. Журавка О.С. Страхова культура як один із чинників впливу на розвиток страхування / О.С. Журавка, С.Г. Лопатченко // Ефективна економіка. – 2015. – № 5. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4102&p=3>.
16. Зюбін В.М. Теретичні засади формування ринку страхових послуг на регіональному рівні / В.М. Зюбін // Ефективна економіка. – 2012. – № 1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1181&p=7>
17. Внукова Н.М. Страхування: теорія і практика. Навч.-методичний посібник. - Х: Бурун Книга, 2004 - 376 с.
18. Вовчак О.Д. Страхування: навч. посібник. - Л.: Новий світ, 2005 - 480с.
19. Волкова В.В. Сучасний стан та подальші перспективи розвитку ринку страхування життя в Україні [Текст]: навч. посібник / В. В. Волкова. – К.: Наукові праці Національного університету державної податкової служби, 2015. – 115 с. – ISBN 966-412-113-1.
20. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2009. – 283 с.
21. Говорушко В.Д. Страхові послуги. - К: Центр навчальної літератури, 2005 - 400 с.
22. Горбач Л.М. Страхова справа: навч. посібник. 2-ге видання. - К: Кондор, 2003 - 252с.
23. Загальна інформація про страхову компанію «УНІКА» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unika.ua/ua/case/accident> .

- 24.Залетов О.М. Страхування: навчальний посібник / О.М. Залетов. – К.: Між. Агенція "BeeZone", 2003. – 304 с.
- 25.Кузик А.В. Ринок страхування життя в Україні:проблеми і перспективи розвитку [Текст] /А.В. Кузик,Л.В.Русул //Економіка. – 2014. – №5. – С. 5-13.
- 26.Курочка В.Л. Особисте страхування. Сучасний перспективи розвитку добровільного медичного страхування в Україні [Текст] /В.Л.Курочка, З.Л.Лашкул//Сучасні медичні технології. – 2015. – №12. – С. 1–5.
- 27.Консолідовані звітні данні Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nfp.gov.ua>.
- 28.Окунський А. П. Медичне страхування в Україні:Проблеми і перспективи [Текст] / А. П. Окунський//Скарбниця. – 2016. – №7. – С. 1-6.
- 29.Осадець С.С. Страхові послуги: [підручник] / С.С. Осадець, Т.М. Арюх, О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2007. – 464 с.
- 30.Пікус Р.В. Інноваційні канали збуту страхових продуктів у сфері особистого страхування [Текст] / Р.В. Пікус //Інновації в страхуванні. – 2016. – №1. – С. 1-6.
- 31.Приймак І.Ю. Система особистого страхування: Проблеми і перспективи розвитку [Текст] /І. Ю. Приймак//Молодий вчений. – 2016. – №1. – С. 1-2.
- 32.Рудь І.Ю. Перспективи розвитку страхового ринку України [Текст] / І.Ю.Рудь, І.В.Копитіна //Економічні процеси. – 2015. – №1(4). – С. 21-28.
- 33.Скругляк А.О. Страхування від нещасних випадків [Текст] / А.О. Скругляк //Страхування. – 2015. – №5. – С. 21–27.
- 34.Сукач О.М. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи[Текст] /О. М. Сукач, Л.А. Сарана //Вісник

- Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. – 2016. – №1. – С. 51-56.
35. Шахов В.В. Страхование / В.В. Шахов. – М.: Анкил, 2002. – 248 с.
36. Плиса В.Й. Страхування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / В.Й. Плиса. – К.: Каравела, 2005. – 391 с.
37. Козьменко О.В. Нові вектори розвитку страхового ринку України : монографія / О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва ; керівник авт. проекту д. е. н., проф. О.В. Козьменко. – Суми: Університетська книга, 2012. – 316 с.
38. Шірінян Л. Фінансова надійність і фінансова стійкість страховиків / Л. Шірінян // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 9. – С. 173–178.
39. Офіційний сайт Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nfp.gov.ua/>.
40. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uainsur.com/>.
41. Офіційний сайт ПрАТ СК «ПЗУ Україна». – Режим доступу: <https://www.pzu.com.ua/>.
42. Офіційний сайт ПрАТ СК «Уніка Україна». – Режим доступу: <https://uniqa.ua/>.
43. Офіційний сайт ПрАТ СК «Провідна». – Режим доступу: <https://providna.ua/>.
44. Козьменко О.В. Страховий і перестраховий ринок в епоху глобалізації: [монографія] / О.В. Козьменко, С.М. Козьменко, Т.А. Васильєва та ін. – Суми: Університетська книга, 2011. – 388 с.
45. Корват О.В. Концептуалізація державного регулювання ринку страхових послуг / О.В. Корват // Ефективна економіка. – 2015. – № 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4310>

- 46.Лютий І. О. Страхіві компанії у розбудові фінансового ринку України / І. Лютий // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2016. - №81/82. – С.24-26.
- 47.Онищенко Л.А. Недоліки державного управління ринком страхових послуг на прикладі фактів дефолту та банкрутства / Л.А. Онищенко // Економіка та держава. – 2011. – № 2. – С. 142-144.
- 48.Статистика страхового ринку в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/stat>
- 49.Рейтинг страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://forinsurer.com/ratings/>.
- 50.Развитие глобального рынка страхования на 2017-2018 годы: 5 ключевых тенденций в мире [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/news/17/03/06/34971>
- 51.Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 29.10.2013 № 1277, що затвердив Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Documents/Download?id=cf1a6236-2e54-49b5-9d46-894a4bcdf481>.
- 52.Підсумки діяльності фінансових компаній, ломбардів та юридичних осіб (лізингодавців) за 2018 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.— Режим доступу: https://nfp.gov.ua/files/FK_2018.pdf.
- 53.Підсумки діяльності страхових компаній за 2018 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. — Режим доступу: <https://nfp.gov.ua>.
- 54.Постанова Правління НБУ від 18.06.2015 року №391, що затвердила Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>.

55. Проект від 23.08.2012 року, який розроблений Українською федерацією убезпечення «Стратегія розвитку страхового ринку України в 2012-2021» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257.
56. Фориншурер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.forinsuence.com>